

Het opstandingslichaam

J. Tushuizen

Het Nieuwe Testament

In de vier Evangelien en in de Handelingen van de Apostelen worden zeven verschillende ontmoetingen met Christus Jezus, de Opgestane, weergegeven. Geen evangelie noemt ze alle zeven. In het paasverhaal worden alleen de scène met de vrouwen aan het lege graf en de ontmoeting met verschillende engelen als een soort prelude op de eerste ontmoeting met de Opgestane door alle vier evangelisten afgeschilderd. De vrouwen en twee jongeren zijn de eersten die de Opgestane op paasmorgen ontmoeten. De tweede ontmoeting met de Opgestane is die van de beide Emmausgangers in de middag van paaszondag. Op de avond van dezelfde dag verschijnt Hij aan de bijeengekomen jongeren. De vierde ontmoeting is een week later in hetzelfde huis, waarin de jongeren weer bijeen gekomen zijn; hier wijdt de Opgestane deze keer speciaal aan Thomas.

De volgende beide schilderijen van de aanwezigheid van de Opgestane zijn de scènes in Galilea met de ontmoetingen op de berg en aan het meer. De zevende verschijning van de Opgestane mondt uit in de schouwing van zijn Hemelvaart.¹ Deze zeven ontmoetingen met de Opgestane zijn natuurlijk niet de enigen. Steeds zien de mensen die Hem schouwen een gestalte in wie ze echter meestal niet op het eerste gezicht Christus herkennen, maar bijvoorbeeld een tuinman of een wandelaar. Later herkennen ze wie deze gestalte is. Op het eerste moment houden ze Hem voor een gewoon mens en niet voor een verschijning van een gestorvene. De ontmoetingen met de engelen gaan gepaard met hevige gemoedsaandoeningen; iets dergelijks bemerken we bij de ontmoetingen met de Opgestane niet. Er heerst geborgenheid, vertrouwen, liefde, verwondering en deemoed. Wat voor een verschijning is dan deze gestalte die geen materieel lichaam meer heeft, maar toch als een lichamenlijk wezen eruit ziet? Deze en hiermee samenhangende vragen zullen het onderwerp zijn van dit artikel.

Tussenopmerkingen

Bij het schrijven van dit artikel heb ik dankbaar gebruik gemaakt van artikelen van Wolfgang Weirauch² en Max Hoffmeister³ en twee studies van Max Hoffmeister⁴. Mijn artikel is beknopt en kan als een eerste verkenning beschouwd worden. Deze uiteenzettingen baseren zich voornamelijk op de antroposofie van Rudolf Steiner. Omdat ik niet iedere gedachte en al helemaal niet de kennisgrondslagen van de antroposofie op deze plek kan ontwikkelen, moet ik enige grondbeginselen van de antroposofie als bekend veronderstellen. Wel hierbij enige opmerkingen vooraf.

Het menselijk lichaam bestaat niet alleen uit materiële stoffelijkheid, maar toont zich ook als levend. De levende krachten worden als etherisch bestempeld. Ze tonen zich aan de helderziende blik als een gestalte, die het etherlichaam genoemd wordt. Het kan op zich als een helblauwe, zilverglanzende verschijning waargenomen worden. Het steekt boven het oppervlak van het lichaam uit en heeft de vorm van een priesterrok. Dit etherlichaam bewerkstelligt de opbouwende stofwisselingsprocessen en vormt de voorvallen van het geheugen. De etherische vormkrachtorganisatie werkt als zodanig in het planten-, dieren- en mensenrijk. Mens en dier zijn echter ook bezielde wezens. Ervaringen van hetgeen is waargenomen door de zintuigindrukken en de bemiddeling door een zenuwstelsel zijn bij hen kenmerken. Ervaringen en gevoelens maken hun zielewezen uit waarvan de drager het zogenaamde astraallichaam is. Het heeft de vorm van een

¹ Eerste ontmoeting Joh.20:11-18, Mc.16:9, Mt.28:9-10; tweede ontmoeting Lc. 24:13-32; derde Lc.24:33-53, Mc.16:14-18, Joh.20:19-25; vierde Joh.20:24-29; vijfde Mt.28:16-20; zesde Joh.21:1-23 en zevende ontmoeting Hnd.1:3-12.

² Weirauch, Wolfgang, *Der Auferstehungsleib*. Die Christustat und die Aufgabe des Menschen, Flensburger Hefte, Auferstehung, Von der Gegenwart Christi, Nr. 52

³ Hoffmeister, Max, *Die Auferstehungsleiblichkeit*, Von der Einheit des irdischen und himmlischen Phantoms, Das Goetheanum, Nr 2-14 April 1996, 75. Jahrgang.

⁴ Hoffmeister, Max, *Die Auferstehungsleiblichkeit, Ein Beitrag Zum Verständnis des Christus Jesus*, Basel 1992.

Hoffmeister, Max, *Die übersinnliche Vorbereitung der Inkarnation, Erkenntnisgrundlage zur Frage der Wesenheit des Ich und der Regelung der Empfängnis*, Basl 1979.

ei en steekt boven het fysieke en etherlichaam uit. Alleen de mens wordt – en ook alleen tijdens de waaktoestand - door een ik-bewustzijn doorlicht. In de ziel wordt een individu-achtig wezen beleefd. Deze individualiteit van mensen, door Rudolf Steiner als de geestelijke wezenskern van mensen aangeduid, ook eenvoudig als ik, is datgene wat zich verder ontwikkelt, wat blijvend is. Dit ik wordt als vierde lid van de mens aangezien.

Lichamelijke opstanding

Het is steeds een probleem geweest wat nu eigenlijk onder de lichamelijke opstanding verstaan moet worden. Van een opstanding in het 'vlees' is in het Nieuwe Testament nergens sprake; in tegendeel, Paulus zegt uitdrukkelijk (1 Kor.15:50): "Ik bedoel dit, broeders en zusters: vlees en bloed kunnen geen deel krijgen aan het koninkrijk van God ". Maar nu wordt in de Evangelien toch beschreven dat de Opgestane voor de ogen van de jongeren vis en honing eet?(Lc. 24:42-43). Hij nodigt ze juist uit om Hem te betasten (Lc. 24:39): "Bekijk mijn handen en voeten maar. Ik ben het zelf. Betast me en je zult het zien. Een geest heeft immers vlees noch been, zoals jullie zien dat ik heb ". En Thomas moet zijn vinger aan de wonden en een hand in zijn zijde leggen (Joh. 20:26).

Het kan echter niet om de opwekking van het dode lichaam gaan, want anders zou er sprake van een schijndood geweest zijn, zoals vaak gedeut wordt. Deze duiding ligt in de lijn van wat we uit Mt. 27:62-66 en 28:4-15 kennen, waar immers van de zijde van de hogepriesters en farizeeërs de opstanding als bedrog wordt weergegeven. Daarentegen heeft men in de oudste gemeenten in het volste vertrouwen de wederbelichaming van het aan het kruis gestorven lichaam verkondigd terwijl de gnostici in de vroeg- christelijke tijd juist een lichamelijke opstanding loochenden. Zij leerden alleen de onsterfelijkheid van de ziel. Zouden, zoals nog velen tegenwoordig beweren, de verschijningen van de Opgestane zich alleen als visioenen van de jongeren laten verklaren? Dan is er echter geen opstanding in lichamelijke zin. Of zijn de berichten in het Nieuwe Testament alleen maar allegorisch bedoeld? Hoe dan ook, de opstanding is een lichamelijke geweest, waarvan Paulus een uitvoerige uiteenzetting heeft gegeven.

Paulus

Over de opstandingslichamelijkheid schrijft Paulus in zijn eerste brief aan de Korintiërs (1 Kor. 15:12-56) over twee soorten *somata* in de mens:

Van het hemelse soma ep-ouranion,
dat ten eerste van geestelijke natuur is: pneumatikón,
dat ten tweede onvergankelijk is: áphtharton,
dat ten derde onsterfelijk is: athánaton,
en een aards soma: soma epi-geion,
dat ten eerste van ziele natuur is: psychikón,
dat ten tweede vergankelijk is:phthartón,
dat ten derde sterfelijk is: thanátós.

Dit aards soma is niet te verwisselen met het aardse lichaam dat in het Grieks met *sarx* (sarcofaag = vleeseter) en met *caro* in het Latijns weergegeven wordt. In vers 50 staat er daarom: Ik bedoel dit, broeders en zusters:vlees (*sarx*) en bloed (*haima*) kunnen geen deel krijgen aan het koninkrijk van God". Ook bij Joh. 1:14 staat er:"kai ho logos *sarx* egéneto"(en het Woord is vlees geworden"); in het Latijns *caro*, daarom"incarnato est".

Het fantoomlichaam

Precies zo onderscheidt Rudolf Steiner twee fantomen in de mens, kort gezegd een hemels fantoom en een aards fantoom. In GA 131⁵ spreekt Rudolf Steiner voor het eerst over het fantoomlichaam. Het is een vormgestalte dat als een geestelijk weefsel de fysieke stoffen en krachten zodanig verwerkt dat ze de vorm aannemen van wat wij als mens herkennen. Het is een chirurg uit de

⁵ Steiner, Rudolf, Wegen naar Christus, Zeist.

Amerikaanse burgeroorlog geweest die het woord fantoom in verband bracht met het lichaam, met verloren gegane ledematen. Bij fantoompijn wordt pijn gevoeld op bijvoorbeeld de plaats van een geamputeerd lichaamsdeel. Bij bijna-doodervaringen komen we het fantoom tegen bij uittredingen. De persoon die dat overkomt, kan zichzelf waarnemen in een precies op hem gelijkende gestalte, een geestgestalte.⁶ Het aards fantoom. Deze gestalte gaat na korte tijd over in een bolvorm of wolk en lost bij werkelijk overlijden op. Ook kunnen we aan een fantoom denken bij de waarneming van moeders vóór de conceptie van het nog ongeborn kind. Weliswaar is dat een geestelijke gestalte van de ik-organisatie dat ná de conceptie het andere fantoom, het hemels fantoom vormt. Dit fantoom lost bij het overlijden niet op, maar maakt een metamorfose door.

Het aards fantoom wordt door de geestkiem, een geestelijk kosmisch oerbeeld, gevormd gedurende de embryonale en foetale ontwikkeling van het nog ongeborn kind uit krachten uit het verleden, uit vorige incarnaties, uit erfelijkheidskrachten. Het ik als geestelijk lid van de mens is op zich geleed; het bestaat uit de ik-organisatie (structuur-element), de ik-wil (kracht-element) en de zich uit beide functie-elementen voortkomende ik-impuls die eerst de mogelijkheid tot een daad geeft. Deze ik-organisatie is gedeeltelijk de drager van de ervaringen van alle vorige levens. Het hemels fantoom in het lichaam stamt van de ik-organisatie af dat zich na het middernachtelijke uur tussen dood en nieuwe geboorte als zuiver geestelijk krachtveld vormt, wanneer ze, uit de wereldomtrek van de sfeer van de vaste sterren zich samentrekkend, bij het gaan door de planeten- en zonnesfeer hun impulsen volgens het lot opneemt. Het hemels fantoom heeft toekomstimpulsen. De samenwerking van de twee fantomen kennen we uit eigen ervaring, bijvoorbeeld als innerlijke tweestrijd, als strijd tussen idealen, vrijheidsimpulsen van het ik en wensen en aandriften en gebondenheid aan karmische afhankelijkheden.

In het algemeen is het fantoom de vormgestalte van de mens wat als een geestweefsel de fysieke stoffen en de vier ethersoorten (levensether, chemische ether, lichtether en warmte-ether)⁷ doorwerkt zodat ze in de vorm komen van de mens. Ook de alchemisten kenden het fantoom. Zij hebben altijd verkondigd dat het menselijk lichaam uit de zelfde stof bestaat als de geheel doorzichtige, kristalheldere steen der wijzen. Er werd gesproken over het quinta sensa, naast aarde, water, lucht en vuur (fysiek lichaam, etherlichaam, astraallichaam en ik) het vijfde element dat de vier anderen vorm geeft. Het fantoom is een krachtlichaam wat geheel doorzichtig is. De mens zou niet zichtbaar geweest zijn als er geen luciferische invloeden plaats hadden gehad, wat bijbels met "zondeval" of val in de materie wordt weergegeven. Door de luciferische en later ook ahrimanische invloed in Lemurië en Atlantis doordrongen de uiterlijke stoffen en krachten het fantoom. Het 'vlees' vulde zich met materie, werd hierdoor verstoord en ziekte en dood ontstond. Met het offer van Christus op Goede Vrijdag op Golgotha hangt misschien het intiemste mysteriegeheim van de mensheidsontwikkeling samen: Het mysterie van de redding van het menselijk fantoomlichaam.

Het opstandingslichaam

Wat uit het graf opstond, was het aards fantoom van Jezus van Nazareth *verenigd* met het hemelse fantoom van Christus als zuiver fantoom van de opstandingslichamelijkheid. De stoffelijke resten waren verdwenen in een spleet in de aarde die daarvoor door een aardbeving was ontstaan. In Hem was gedurende het leven op aarde geen tweestrijd tussen de beide fantoomlichamen omdat er ten eerste geen karmisch veroorzaakte aardse gebondenheid voorhanden was, en de geestkiem geen indrukken uit vorige levens meebracht en ten tweede omdat de ik-organisatie van Christus als drager van de Logos zondermeer geheel zuiver zonachtig was ; dienovereenkomstig was zijn hemels fantoom al volgens zijn afkomst goddelijk. Drie jaar lang had zich het goddelijke Christus-ik toen Hij zijn aardse lichamelijke steeds vollediger doordrong, zich als heer en meester over de materie getoond. Bij het fantoom en het omgevormde etherlichaam bleef de volmacht van de geest over de stof behouden. Het etherlichaam was soms tot aan zichtbaarheid verdicht. Dit fantoom met een zich meer of minder verdichtend etherlichaam was alleen helderziend waar te nemen. Dit wordt, zoals we gezien hebben op een fijnzinnige manier aangegeven. Bijvoorbeeld Maria Magdalena dacht toen ze de Opgestane zag dat het de tuinman was, terwijl ze hem een paar dagen daarvoor nog gezien had. Zo wordt er verteld dat de jongeren binnen zijn met de deuren gesloten en plotseling is

⁶ Steiner, Rudolf, De mens als klankharmonie van het scheppende wereldwoord, Zeist 1980, p.210 (GA 230)
Moody jr., Raymond, Leven na dit leven, p. 40 ev.

⁷ Lievegoed, Bernard, *Mens op de drempel. Mogelijkheden en problemen bij de innerlijke ontwikkeling*, Zeist 1983, p.153-154.

de Opgestane binnen. Thomas mag zijn hand in de wonde van zijn zijde leggen. Bij wonden trekt het etherlichaam zich bijzonder samen, zodat het gevoeld kon worden.

Tot slot

De apostel Paulus onderscheidt een eerste Adam en een laatste Adam (1 Kor.15: 45). De eerste Adam noemt hij de stamvader van de mens van wie alle vergankelijke lichamen afstammen. De onvergankelijke lichamen stammen af van de nieuwe Adam, Christus. Paulus gaat er van uit dat de mensen door de christelijke ontwikkeling op den duur in staat zullen zijn de eerste Adam te verwisselen voor de tweede Adam; door in de plaats van het vergankelijke lichaam van de eerste Adam het onvergankelijke van de tweede Adam aan te trekken. Het is mogelijk een zodanige verhouding tot Christus te vinden waardoor de mens het fantoom dat uit het graf van Golgotha is opgestaan, invoegt in zijn op zichzelf uiteenvallend lichaam. De mens kan dit fantoom aantrekken. In de Apocalyps wordt dit het aantrekken van het witte kleed genoemd. Dit aantrekken van het fantoom is momenteel actueel bij mensen bij wie de stigmata, de wondetekenen van de Opgestane verschijnen.

Overige literatuur

Von Halle, Judith, "*Und wäre Er nicht auferstanden...*", Dornach 2005.

Benesch, Friedrich, *Ostern, Passion- Tod- Auferstehung*, Urachhaus 1991.
